

Meeting: Bali, een jaar na de aanslag

Bezoek van 16 tot 22 oktober 2003

36

Uit de agenda van Nico Visser, hoogleraar duurzaam toerisme en milieumanager TUI Nederland

Fotografie door Chris de Bode

“Bali is me heel erg tegengevallen. Niet zozeer de dramatische toestand van het toerisme, een jaar na het ontploffen van die bom, maar ook hoe het collectief van de Balinese bevolking met zijn eiland omgaat. Het individu heeft een ongelooflijke eerbied voor de natuur. Het geloof is dat wat je neemt van de natuur, je ook weer terug moet geven. Maar met plastic werkt dat niet zo, dus zie je overal plastic op het eiland. Plasticbergen langs de wegen, bij de dorpen. Nu kun je die troep wel weg krijgen, maar dat moet je dan organiseren. Wegbrengen, recyclen, hergebruiken. Ik zat met de stakeholders aan tafel; de hotels, excursieverzorgers en de transporteurs, verzameld in de Balinese Tourism Board. Overheden ook erbij. Ik heb het hardop gezegd: ‘Ik ben onaangenaam verrast’. Ik schrok ook van de mate van decentralisatie. Hele stomme dingen. Het Balinese milieuministerie heeft geen e-mail. Ze hebben er nog tikmachines staan. Er zit een executive die overal zelf geld aan wil verdienen, dus gebeurt er niks. Als je zo beleid moet gaan maken, kun je beter rekenen op de inzet van de toeristische branche zelf. Dat is dan ook onze inzet voor het vervolg, een conferentie begin volgend jaar.”

Verwende reizigers

“Nog een wonderlijke constatering: op het slechtste strand van Bali zit het beste hotel: het Hardrock Hotel. Ze hebben 641 bedden en zeshonderd personeelsleden in dienst, waaronder slechts drie buitenlanders: de *general manager* en nog twee. De lokale bevolking profiteert dus volop mee. Ze kopen zoveel mogelijk lokaal producten in. Goeie afvalscheiding. Het hotel drijft op een volkomen op Azië georiënteerde formule: ze zijn gefascineerd door de westerse muziek en cultuur die daar omheen hangt. Het hotel is dan ook helemaal ingericht als een muziekhal, overal gitaren, drumstellen.

Aziatisch toeristen, zo is mijn ervaring, zijn niet zo geïnteresseerd in dingen als de natuur, of cultuur, maar veel meer gericht op de Madame Tussauds en de dierentuinen van deze wereld. Zij zijn nog niet de verwende reizigers die wij zijn. Wij hebben het allemaal al gezien. Die Eiffeltoren, daar hoeven we niet meer op. Wij zijn *sophisticated travellers*, we zijn een station verder en gaan in feite terug naar af.”

Graven in het brein

“Als je gaat graven in het menselijk brein naar de reden van het toerist zijn, dan kom je twee dingen tegen. Wij zijn als verstedelijkte westerse bevolking het contact met de natuur kwijtgeraakt. We wonen niet meer op het platteland en graaien niet meer met onze handen in de klei. En dat willen we dus graag op vakantie wel doen. Ook met het vertrek van het platteland naar de stad zijn we onze sociale context kwijtgeraakt. Daarom fascineren oorspronkelijke samenlevingen ons zo. Wij ervaren dat in ons achterhoofd als een verlies. Of dat nou op het platteland van Turkije is, of op Bali. Daar zijn nog structuren, die wij kwijtgeraakt zijn. “We merken dat segmenten van onze markt, ontwikkelde mensen, niet meer op het strand willen zitten. Die willen het binnenland zien. Die willen een haciënda, waar ze hun huishouden van hier naar daar verplaatsen, en op een comfortabele manier met vrienden, familie, in groot verband hun vakantie in privacy kunnen doorbrengen. Dat strand is niet meer dan een dagtochtje geworden. Daar gaan ze zo gauw als het kan weer weg.”

Met herder mee

“Daar zitten kanten aan die gunstig zijn voor het verder ontwikkelen van duurzaam toerisme. Het heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat het platteland van Zuid-Europa niet langer leegloopt. In Turkije zijn boerendorpen waar nog maar een paar mensen wonen, die als toeristische bestemming worden ontwikkeld. Toeristen kunnen daar traditionele leefstijlen ondergaan; meelopen met een traditionele herder. Dat zijn fascinerende ontwikkelingen.

Het massatoerisme kan dat niet aan. Daarom moeten we blij zijn dat er massabestemmingen zijn, die, als ze op een goeie manier gemanaged worden, ook weer niet het einde van de wereld hoeven te betekenen. Die zevenhonderd miljoen toeristen van nu, 1,6 miljard straks, die zullen toch ergens naar toe moeten. “Ik werk vijf jaar bij TUI, en daarnaast als hoogleraar duurzaam toerisme aan de Hogeschool voor Toerisme in Breda. De titel hoogleraar is uitgeleend, want dat ben ik aan de Universiteit van Chamboury in Frankrijk. Tui is marktleider in Nederland, met veertien gezichten naar buiten toe, waaronder Holland International, Arke, Kras Stervakanties en Robinson, waar op duurzaamheidsgebied erg leuke dingen gebeuren. In totaal 2400 man.”

Hoofd koel

“Ik ben in meerdere verbanden de secretaris, de aanjager van het geheel. We hebben per merk een speciaal daarvoor opgeleide milieuoördinator ingesteld en wij zijn het centrale punt, een collega en ik, samen 1,4 fte. Ik heb wel een positie waarbij ik op directieniveau mensen mag lastig vallen, ook de hoofddirecteur van TUI Nederland. Ik mag me met alles bemoeien. Heel vroeg in processen insteken, dat is de grap. Het ontwikkelen van nieuwe producten: dat is fascinerend. We werken samen met Lyons Dive hotel op Curaçao en experimenteren daar met technieken voor het koel houden van het lichaam. De airco is de grote energievreter, goed voor 70 procent van de elektriciteitsrekening. We weten uit onderzoek dat wanneer je hoofd koel is, ook je lichaam koud aanvoelt. We dachten dus eerst dat als je je hoofd in een soort van koelkast te slapen legt, dan... Maar dat had te claustrofobische effecten. Nu zijn we terug naar het niveau van het bed, waarbij we alleen het hoofdeinde van een hemelbed met airco koelen. Nu doen we dat maar voor drie kuub ruimte in plaats van negen of meer. “Toerisme in de Amazone bestaat eigenlijk nog niet, maar het is een fascinerende oppervlakte om te ontdekken. Daar hebben we nu

TUI-manager Nico Visser: “Dat strand is niet meer dan een dagtochtje geworden.”

“We zijn in de Amazone op een baanbrekende manier aan het nadenken hoe we het toerisme kunnen gebruiken als bewaker van de natuur, door op strategische plekken toeristische accommodaties neer te zetten.”

een uiterst duurzaam hotel in een rivier bij Manaus neergezet. We zijn daar nu op een baanbrekende manier aan het nadenken hoe we het toerisme kunnen gebruiken als bewaker van de natuur, door op strategische plekken toeristische accommodaties neer te zetten. Aan alle kanten wordt aan het tropisch regenwoud geknabbeld, maar als je nu van de trading posts eens hotels maakt, en die toeristen een rol geeft in dat bos en de producten van het bos, dan bewijst die toerist dat het bos nog een andere economische waarde heeft dan alleen als ‘houtmijn’. Brazilië zegt: ‘Wij willen ons economisch ontwikkelen, maar het enige wat we hebben is dat hout dat we kunnen kappen, verzagen en verkopen’. Nee, er is dus nog een andere economische model: het toerisme. Maar dan moet je dat bos niet eerst opeten, tot een park ter grootte van de Hoge Veluwe. Onze fascinatie gaat uit naar grote gebieden: Alaska, Antarctica, de steppen van Mongolië... De Amazone. Ik moet er 30 oktober weer zijn, om hierover verder te praten met de gouverneur.”

nico.visser@tui.nl
www.tui.nl/milieu

37